

Третяк Д. А.,
ад'юнкт відділу ад'юнктури та
докторантури,
Національна академія Державної
прикордонної служби України імені
Б. Хмельницького
(*м. Хмельницький, Україна*)

Кульбаба Т. Ф.,
викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної
прикордонної служби України імені
Б. Хмельницького
(*м. Хмельницький, Україна*)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ ВИБОРУ РАЦІОНАЛЬНОГО ВАРІАНТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКОРДОННОЇ КОМЕНДАТУРИ ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДЕРЖАВНИМ КОРДОНОМ

Результати узагальненого досвіду участі прикордонних комендатур швидкого реагування (далі ПКШР) Державної прикордонної служби України (далі ДПСУ) у веденні бойових дій з відбиття збройної агресії та участі у стабілізаційних діях [1], [2], [3] свідчить про суттєве зростання ролі даних високомобільних підрозділів в системі забезпечення Національної безпеки, так як серед основних завдань, які на них покладаються, а саме: участь в наступальних (контрнаступальних, рейдових) операціях для звільнення тимчасово окупованих територій України та відновлення територіальної цілісності України, стримування збройної агресії (оборона визначених рубежів) є відновлення контролю за державним кордоном (далі – ДК) на деокупованих територіях. Однак ефективність їх застосування в даних умовах значною мірою залежить від науково обґрунтованих методичних підходів для формування й вибору раціональних варіантів (сценаріїв) дій, які будуть відповідати обстановці.

Для розробки методики вибору способів (сценаріїв) застосування ПКШР в умовах відновлення контролю за ДК доцільно враховувати такі компоненти:

можливі варіанти дій противника і подальші сценарії розвитку подій, які ґрунтуються на аналізі ризиків, математичному моделюванні та експертних оцінках [4];

сценарії можливого застосування ПКШР, як контр дії варіантам дій противника, які ґрунтуються на математичному моделюванні та експертних оцінках [4];

формування інтегральних показників елементів сценарію;

визначення часткових показників та їх параметрів, які

характеризуватимуть можливість виконання елементів сценарію;

проведення оперативно-тактичних розрахунків за параметрами та частковими показниками, визначення можливості їх виконання силами і засобами ПКШР;

вибір раціонального варіанта (сценарію) застосування, який враховує наявні сили й засоби, їх кількісні і якісні характеристики, часові обмеження, фізико-географічні особливості ділянки (району) й характер дій противника;

механізми адаптації та корекції рішень, які забезпечують їх актуальність у реальному часі з урахуванням змін обстановки.

Методика вибору варіанта застосування ПКШР в умовах відновлення контролю за ДК передбачає кілька послідовних етапів:

перший етап – збір і систематизація інформації про обстановку на визначеній ділянці кордону (у визначеному районі);

другий етап – оцінка обстановки: визначення характеру загроз, їх інтенсивності, масштабів можливого впливу та ймовірності подальшого розвитку. Доцільно застосовувати сценарний аналіз, моделювання варіантів розвитку подій і оцінку ризиків;

третій етап – генерація можливих варіантів застосування ПКШР. Важливо сформулювати альтернативи, які враховують різні рівні загроз, часові обмеження й можливості підрозділів – наявність альтернатив забезпечує гнучкість і варіативність рішень у мінливій обстановці;

четвертий етап – оцінювання розроблених варіантів застосування. Для цього застосовується багатокритеріальний підхід, за яким кожен варіант аналізується за показниками ефективності, ресурсоемності, часу виконання, ризиків для особового складу. Методи аналізу ієрархій або нечіткої логіки дозволяють врахувати кількісні й якісні параметри, підвищуючи точність оцінювання. На цій основі формується обґрунтована база для вибору раціонального варіанта застосування ПКШР в умовах відновлення контролю за ДК;

п'ятий етап – прийняття рішення: уповноважений орган управління обирає конкретний варіант або комбінацію варіантів, що найбільше відповідають обстановці. Прийняте рішення не є остаточним: під час реалізації здійснюється постійний моніторинг і зіставлення фактичних умов із прогнозованими; у разі суттєвих змін рішення коригується, що дозволяє зберегти його адекватність і результативність.

Особливість цієї методики – не лише визначення пріоритетних напрямів застосування ПКШР в умовах відновлення контролю за ДК, але й можливість оперативного реагування на зміни в обстановці.

Отже, запропоновані методичні підходи дозволяють обрати раціональний спосіб застосування ПКШР в умовах відновлення контролю за державним кордоном залежно від конкретних умов обстановки.

Список використаних джерел:

1. Мальцев А. Ю., Сімчук П. М., Залож В. В. Аналіз бойового досвіду застосування сил і засобів органів охорони державного кордону у складі сил оборони під час відбиття збройної агресії: проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Військові та технічні науки.* Хмельницький : НАДПСУ 2023. № 1 (90). С. 62-71.

2. Залож В. В., Карасьов Д. Л. Аналіз бойового досвіду участі підрозділів Державної прикордонної служби у складі сил оборони у відбитті збройного вторгнення та стабілізаційної операції. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Військові та технічні науки.* Хмельницький : НАДПСУ 2023. № 4 (93). С. 31-38.

3. Третяк Д. А. Аналіз застосування прикордонної комендатури швидкого реагування в умовах відновлення контролю за державним кордоном. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Військові та технічні науки.* Хмельницький : НАДПСУ. 2023. № 4 (93). С. 88–96.

4. Третяк Д. А., Кульбаба Т. Ф. Модель формування сценаріїв застосування прикордонної комендатури швидкого реагування в умовах відновлення контролю за державним кордоном. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Research in Science, Technology and Economics»*, С. 128-138 (Люксембург, Люксембург, 06-08.08.2025 року).